Ihmisoikeusliiton lausunto yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2026

Ihmisoikeusliitto kiittää yhdenvertaisuusvaltuutettua perusteellisesta vuosikertomuksesta, johon on ensimmäistä kertaa sisällytetty teemana myös naisiin kohdistuvan väkivalta. Naisiin kohdistuvan väkivallan itsenäisen ja riippumattoman raportoijan tehtävän perustaminen vuonna 2022 on merkittävästi edistänyt naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisten kansallisten toimien ja lainsäädännön sekä uhrien oikeuksiin pääsyn seurantaa esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutetun tekemien selvitysten kautta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on myös nostanut esiin tärkeitä aihepiirin teemoja pyöreän pöydän keskusteluissaan, joihin on osallistunut niin viranhaltijoita kuin kansalaisjärjestötoimijoitakin.

Ihmisoikeusliitto on riippumaton kansalaisjärjestö, joka edistää ja valvoo ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Yksi strategisista painopistealueistamme on sukupuolistunut väkivalta, jossa erityinen asiantuntemuksemme koskee niin kutsuttua kunniaan liittyvää väkivaltaa. Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomuksessa teemaa ei nosteta esiin, vaikka siellä mainitaankin esimerkiksi maahan muuttaneet naiset väkivallan kokijoina, jotka tulee huomioida palvelujärjestelmässä.

Ihmisoikeusliiton lausunto keskittyy eduskuntakertomuksen naisiin kohdistuvan väkivallan osuutta sekä ihmiskauppaosuutta nimenomaan kunniaan liittyvän väkivallan näkökulmasta.

Ihmisoikeusliitto tunnistaa yhdenvertaisuusvaltuutetun eduskuntakertomuksessa esittämät huomiot naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisen tilanteesta Suomessa sekä kannattaa kaikkia siinä esitettyjä lainsäädäntö- ja muita toimia naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisen tehostamiseksi.

Kunniaan liittyvä väkivalta osana naisiin kohdistunutta väkivaltaa

Kuten kertomuksesta käy ilmi, naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus, jonka yleisyys Suomessa on hälyttävää. Kunniaan liittyvä väkivalta on yksi naisiin kohdistuvan ja sukupuolistuneen väkivallan muoto. Suomessa ei ole kattavia tilastoja kunniaan liittyvän väkivallan esiintyvyydestä. Tietoa löytyy kuitenkin eri toimijoiden, kuten THL:n, Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ja järjestöjen ylläpitämistä tilastoista. Valtakunnallisesti kattavaa tietoa saadaan THL:n keräämistä turvakotien asiakkaista ja lähisuhdeväkivallan kokijoille ja ammattilaisille suunnattuun Nollalinja-palveluun soittaneista. Vuonna 2024 kaikissa Suomen turvakodeissa oli 149 asiakasta, jonka kokemaksi väkivallaksi oli kirjattu kunniaan liittyvän väkivallan eri muotoja. Määrä on 2,6 prosenttia kaikista turvakotien asiakkaista. Valtaosa, 129 henkilöä, oli naisia. Nollalinjaan puolestaan soitti vuonna 2024 37 henkilöä, jotka kertoivat kokeneensa kunniaan liittyvää väkivaltaa. Ihmiskaupan

uhrien auttamisjärjestelmä huomioi kunniaan liittyvän väkivallan muodoista pakkoavioliiton. Auttamisjärjestelmässä otettiin vuonna 2025 17 sellaista uutta pakkoavioliiton uhria, joilla oli kytkös pakkoavioliittoon Suomessa. (Tilastot_2025.pdf)

Tilastokeskuksen vuonna 2023 julkaistu kyselyyn perustuva tutkimus Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021-Loppuraportti kartoitti suomalaisten sukupuolistuneen ja lähisuhdeväkivallan kokemuksia. Sen mukaan ulkomaalaistaustaisista vastaajista 8 %:lla omakohtaisia kokemuksia kunniaan liittyvästä väkivallasta (Attila et al. 2023, 104).

Näiden tietojen lisäksi THL kerää kunniaan liittyvän väkivallan torjumisen parissa toimivilta järjestöiltä tietoa asiakkaista, joita oli uusimman raportin mukaan vuonna 2024 noin 400 (THL - Tilastoraporttipohja).

Luvut lienevät jäävuoren huippu kaikista kunniaan liittyvää väkivaltaa kokeneista.

Naisiin kohdistuva lainsäädäntö ja sen muutostarpeet

Kunniaan liittyvää väkivaltaa koskeva lainsäädäntö on vahvistunut Suomessa viime vuosina. Avioliitoton pakottamisen kriminalisointi entistä vahvemmin osana ihmiskauppaa, pakkoavioliiton kumoamisen mahdollistaminen, naisten sukuelin silpomisen kriminalisointi omana rikosnimikkeenään ovat antaneet uhreille viestin siitä, että heihin on kohdistunut ihmisoikeusloukkaus ja rikos. Jää nähtäväksi, tuleeko avioliittoon pakottamisesta ja tyttöjen sukuelinten silpomisesta rikosilmoituksia ja johtavatko ne syytteeseen ja tuomioon. Joka tapauksessa tekijän rikosvastuun toteutuminen on entistä mahdollisempaa. Myös muu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva lainsäädäntö, ennen kaikkea lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltäminen, on edistänyt myös kunniaan liittyvän väkivallan uhrien oikeuksia.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessaan esittämistä lainsäädäntötarpeista kunniaan liittyvän väkivallan kannalta keskeisimpiä ovat pakottavan kontrollin kriminalisointi (kohta 7.2.3.), rikoslain koventamisperusteet (kohta 7.2.2.), hyvinvointialueita ja kuntia lähisuhdeväkivallan torjumiseen velvoittava nk. rakennelaki (kohta 7.3.) sekä väkivallan riskinarviointi (kohta 7.4.).

Pakottavan kontrollin kriminalisointi

Ihmisoikeusliitto on vaikuttanut vahvasti siihen, että pakottava kontrolli kriminalisoitaisiin. Nostimme teemaa esiin erityisesti viime vuoden aikana, jolloin järjestimme eduskunnan kansalaisinfossa seminaarin pakottavan kontrollin kriminalisoimisesta yhteistyössä Amnestyn Suomen osaston, Monika-Naiset liiton ja eduskunnan ihmisoikeusverkoston kanssa. Seminaariin osallistui kuuden puolueen edustajia ja he kaikki kertoivat seminaarin päätteeksi kannattavansa kriminalisointia. Lähetimme myös kannanoton pakottavan kontrollin kriminalisoimiseksi kaikille kansanedustajille ja ministereille.

Ihmisoikeusliitto tuntee pakottavan kontrollin nimenomaan kunniaan liittyvän väkivallan näkökulmasta. Vaikka pakottavaa kontrollia voi esiintyä monenlaisissa lähi- ja hoivasuhteissa, se on elimellinen osa nimenomaan kunniaan liittyvää väkivaltaa. Moni kunniaan liittyvää väkivaltaa kokeva altistuu pitkäkestoiselle pakottavalle kontrollille lapsuudesta lähtien. Sen seurauksena uhri vaikenee kokemastaan väkivallasta ja saattaa myöhemmin antaa näennäisen suostumuksensa esimerkiksi pakkoavioliittoon. Rikoslaki ei pysty tarpeeksi tehokkaasti puuttumaan pakottavan kontrollin kaltaiseen prosessinomaiseen väkivaltaan, joten erityisesti kunniaan liittyvää väkivaltaa kokevien oikeusturva on heikko.

Rikoslain koventamisperusteet

Yhdenvertaisuusvaltuutettu esittää myös sitä, että rikoslakiin lisättäisiin koventamisperusteiksi ainakin rikoksen kohdistamien läheiseen henkilöön, haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön ja rikoksen tekemisen lapsen läsnä ollessa. Ihmisoikeusliitto katsoo, että nämä muutokset vahvistaisivat myös kunniaan liittyvän väkivallan uhrien oikeuksia, sillä kunniaan liittyvässä väkivallassa jokainen edellä mainituista seikoista on merkittävä. Ihmisoikeusliiton mukaan tulisi kuitenkin pohtia myös sitä, että koventamisperusteeksi lisättäisiin myös väkivalta, jonka taustalla on kunniamotiivi tai että kunniaan liittyvä väkivalta kriminalisoitaisiin omana rikosnimikkeenään.

Rakennelaki

Yhdenvertaisuusvaltuutetun esiin nostama tarve säätää kuntia ja hyvinvointialueita velvoittava väkivallan torjumista koskeva rakennelaki puolestaan edistäisi sitä, että väkivallan uhrit saisivat valtakunnallisesti yhdenvertaisemmalla tavalla tukea, palveluita ja suojelua. Kunniaan liittyvän väkivallan ja ihmiskaupan osalta viranhaltijoiden ja ammattilaisten osaaminen vaihtelee paljon alueittain, eikä ilmiötä läheskään aina tunnisteta tai siihen ei osata puuttua.

Väkivallan riskinarviointi

Ihmisoikeusliitto pitää tärkeänä myös yhdenvertaisuusvaltuutetun vaatimaa lakia järjestelmällisestä väkivallan riskinarvioinnista. Ihmisoikeusliiton käsityksen mukaan erityisesti kunniaan liittyvän väkivallan kontekstissa väkivallan eskaloitumisen riskiä ei tunnisteta riittävästi. Tämän vuoksi uhrien suojelu ei toteudu. Viime aikoina uutisoiduissa henkirikoksissa, joiden taustalla on oikeudenkäynnin aikana tunnistettu kunniamotiivi, on usein ollut kyse naisista, jotka ovat hakeneet viranomaisilta apua tai lähestymiskieltoa. Viranomaisten puuttuva ymmärrys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen liittyvästä vakavasta kärjistymisen riskistä saattaa kunniaan liittyvän väkivallan kokijat tilanteeseen, jossa he eivät saa riittävää suojelua.

Väkivallan eskaloitumisen ymmärtämistä lisäisi myös yhdenvertaisuusvaltuutetun esittämä kuolemaan johtavan parisuhdeväkivallan tutkimustoiminto. Ihmisoikeusliitto pitää tätä hyvin tärkeänä myös kunniaan liittyvän väkivallan näkökulmasta.

Rikosvastuun toteutuminen

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa tekemäänsä selvitykseen perustuen, että poliisin ja syyttäjien on lisättävä rikosvastuun toteuttamista pari- ja lähisuhdeväkivallassa. Tämä pätee erityisesti kunniaan liittyvään väkivaltaan, joka pysyy muutakin lähisuhdeväkivaltaa enemmän piilossa, sillä keskeistä sille on nimenomaan halu pitää väkivalta ulkopuolisilta, esimerkiksi viranomaisilta salassa. Viime vuosina tuomioistuimet ovat kuitenkin enenevästi tunnistaneet kunniamotiivin esimerkiksi henkirikostapauksissa. Tämä lienee seurausta siitä, että syyttäjät ja tuomarit ovat saaneet aiheesta koulutusta, esimerkiksi Ihmisoikeusliitolta. Käsityksemme silti on, että kunniamotiivi jää usein poliisitutkinnassa ja oikeudessa tunnistamatta eivätkä uhrien oikeudet toteudu.

Ihmisoikeusliitto tekee parhaillaan oikeusministeriön tilaamana selvitystä kunniaan liittyvän väkivallan kokijoiden pääsystä oikeussuojakeinojen piiriin. Selvitys julkaistaan syksyllä ja se antaa nykyisellään puuttuvaa tietoa muun muassa siitä, mikä estää kunniaan liittyvän väkivallan kokijoita hakemasta apua tai tekemästä rikosilmoituksia sekä siitä, kuinka kunniaan liittyvä väkivalta tunnistetaan esimerkiksi tuomioistuimissa.

Helsingissä 16.4.2026

Johanna Latvala
Sukupuolistuneen väkivallan vastaisen työn asiantuntija
Ihmisoikeusliitto
johanna.latvala@ihmisoikeusliitto.fi
p. 044 706 1447